

[Euràsia: 30 anys d'insubordinació literària als mandarinatges, 1974-2003](#)

3. *Qualsevol nit pot sortir el sol*

Poc abans del 20 de novembre de 1975, data en què morí el dictador, vaig ser expulsat de Súnion, l'escola barcelonina més pretesament progressista del moment, a les cinc setmanes d'haver-m'hi matriculat. Jo mateix l'havia triat per tal de concloure-hi el batxillerat superior, després de ser expulsat definitivament dels salesians de la Meridiana (Barcelona), en acabar-hi el curs anterior, acusat de comunista i revolucionari (tinc entès que l'expulsor, un tal Glarí, fou internat en un manicomi als pocs anys). Ara se m'acusava de drogaaddicte, esquizofrènic i activista anarquista. Sense proves ni fonament, però amb l'amenaça explícita d'intervenció policíaca de no acatar-ho mansament. Josep Costa Pau, director del centre i principal artífex del fet (en conxorxa amb Isidor Cònsul, jove i cap d'estudis), finaria més endavant en un accident de cotxe. S'arribà a dir als meus pares que, suposant que les acusacions no fossin certes, era igual, perquè acabarien sent-ho aviat, vaticini fatal atribuït al psicòleg (qui -tot és efímer- es rumorejà que fou expulsat als pocs mesos per grapejar les col·legiales). *Baudelaire*, de Sartre (Anagrama, 1969), era aquells dies el meu llibre de capçalera. I amb els amics cantàvem de memòria fins a l'avorriments el repertori de *Qualsevol nit pot sortir el sol*, segon (i llavors darrer) disc de Sisa. N'havia utilitzat algunes frases per respondre provocadorament cert qüestionari -del tot confidencial- d'aquell brillant assessor escolar.

4. *Versión celeste*

Se'n succeí una nova efervescència creativa, molt vigorosa, que es prolongà fins a l'estiu del 1976. Els meus descobriments per excel·lència foren *Versión celeste*, de Juan Larrea (Barral, 1970), els tres volums de la *Historia de las literaturas de vanguardia* de Guillermo de Torre (Guadarrama, 1974), i la biografia de Picasso de Pierre Daix (Daimon, 1972), que em serví, a més, de portal al cubisme i les avantguardes artístiques. Havia optat per una formació autodidacta. Compartia amb uns amics (4 anys més grans) un àtic tronat i encantador al carrer Rossend Nobas, al Clot (Barcelona), que utilitzava com a estudi. I llegia tot allò que la meua intuïció em dictava. N'és un exemple la revista quinzenal *Estafeta literaria* (Madrid), propiciadora d'altres lectures, que vaig seguir fidelment fins a finals de 1976, succeïda pel *Viejo topo* (Barcelona). Em guanyava la vida pintant ninots de roba a preu fet en un taller del Guinardó (Barcelona), de manera que treballava més o menys hores (però mai gaires) en funció dels diners que necessitava, que, tot i oscil·lar, eren sempre ben pocs. Tenia molt temps i -ho veig ara- poca pressa. I estava condemnat, per a bé i per a mal, a un currículum literari (i vital) "diferent".

5. *En attendant Godot*

Però l'efervescència creativa s'estroncà sobtadament l'estiu de 1976. Seguiren dos anys de gran incertesa, en què dubtava fins i tot entre perseverar amb la poesia o fer foc nou

amb la pintura. Sovintejava les exposicions a museus i galeries de la ciutat. Els mites: J. Ponç, Cardona Torrandell (qui m'havia dedicat un retrat el 1975), A. Saura, M. Millares, F. Bacon, les col·laboracions Tàpies/Brossa... En un terreny a mig camí entre l'escriptura i les arts plàstiques, se succeïren les meves provatures, de marcada vocació experimental. Estava descobrint, en paraules de Marc Granell, el "llarg camí llarg" que havia triat jo mateix. Estava descobrint i mesurant, d'altra banda, la necessitat i el perfil de la formació que em mancava amb més urgència. Saber què s'ignora per escometre-ho, heus ací el gran repte en tot aprenentatge (que és sempre un autoaprenentatge, al capdavall). Heus ací el gran repte, sobretot, de l'autodidacte solitari. El col·lapse m'arribà amb Beckett. Beckett coronà amb merlets una preciosa torre de lectures: Baudelaire, Balzac, Bierce, Kavafis, Kafka, Sartre, Camus, els diaris de Pavese, les novel·les de L. Cohen, J. Kerouac, M. Lowry, *L'adolescent de sal*, de B. Mesquida (Ed. 62, 1975), E. Sábato, A. Artaud, R. Roussell, A. Breton, M. Leiris, J.V. Foix, G. Bataille, *En lugar del hijo*, de L.-M. Panero (Tusquets, 1976), Cioran... sense oblidar, en contrapunt, *Last tango*, la pel·lícula mestra de Bertolucci (i Brando -i Schneider-). La crisi va ser intensa i llarga; perillósíssima. Amb Edith Piaf i Lou Reed com a música de fons. Hagués pogut quedar-m'hi.

6. Ni déu, ni patró: autogestió!

El febrer de 1978, quan feia mig any que treballava a la delegació barcelonina de la desapareguda Adara Editorial, veient que l'empresa em devia dos sous i les expectatives eren dubtoses, em vaig plantar a la seu sindical d'arts gràfiques de la CNT. Un cop afiliat, se'm va facilitar tot seguit una màquina d'escriure i paper oficial perquè jo mateix redactés la meva reclamació. L'advocat la llegí, la trobà bé, i la signà. Als pocs dies, un directiu de l'empresa vingué des de Madrid i em liquidà l'import que els demanava després d'un amable i divertit sopar en què m'explicà el seu periple parisenc durant el maig del 68. Tenia, segons havia planejat, diners per passar mig any dedicat íntegrament a l'estudi i a la creació. I així ho vaig fer. Acabava de passar-ne mig venent material didàctic "progre" al professorat de centres d'ensenyament mitjà. Estava aprenent a autogestionar els meus projectes. Treballar en una editorial pot obstaculitzar la creació literària tant com qualsevol altra feina. M'havia planificat a mitjà termini (sis mesos, als divuit, és un període considerable.) Acabava d'aconseguir el finançament. Ara calia executar el projecte.

7. Poeta y muro

Aquell juny acabava *Poeta y muro*, el meu primer cicle poètic, que abastava tot el que vaig considerar digne de ser salvat d'una foguera ritual en què la resta de producció, literalment, s'esfumà. L'integraven escrits (sobretot, en castellà, però també en català i -algun- en francès), objectes metapoètics, un pot (acuradament etiquetat) amb les cendres de la producció cremada, el gran quadre cobert de ciment que li dóna títol... Passats vint-i-dos anys, em sembla un fantàstic vestigi arqueoliterari de la meua primera iniciació. Amb tot, inclou un "llibre d'artista" titulat *9000 cm cúbico-poéticos* (amb poemes que daten de la primavera de 1976, i una conceptualització objectual de l'any següent), que m'intriga i atrau. Hi reconec, embrionàriament, diferents aspectes dels llibres que he publicat als anys 90. El meu "llarg camí llarg" hi passava de ple. I arribà la qüestió fatal: què podia fer-ne, de *Poeta y muro*? El component plàstic convertia en impubliable tot aquell cicle de més de quatre anys de labor; i el literari, al cap i a la fi el predominant, en inexposable (calia obrir caixes i calaixos, descollar femelles, desplegar i manipular objectes i papers ... per acabar llegint lletra menuda). El galerista Leonart estava fascinat. Medià amb Tàpies, que es negà a visitar la meua creació

mural; i amb Brossa, que deia que sí i quedava amb mi, però em deixava plantat (dues vegades).

30. Les millors obres de la literatura catalana

Heus ací alguns tresors perdurables del meu botí de lectura del segon quinquenni dels 80. Dels grecs: Homer, Sòfocles i la tradició platònica; dels llatins: Sèneca i Ovidi, dels textos bíblics: *Gènesi* i *Càntic els càntics*; dels xinesos: Confuci, Lao zi i els poetes de la dinastia Tang; dels japonesos: Matsuo Bashô i, en general, el haikú del període Edo; dels àrabs: la poesia d'Al-Andalus del s. XI; dels perses: Omar Khayyam; entre la poesia castellana: Manrique, el marquès de Santillana, Joan de la Creu, Juan Ramón Jiménez, Lorca (tan ben cantat per Paco Ibáñez), el Guillén de *Cántico*, el Prados de *Cuerpo perseguido*, fins arribar als més recents, el Gimferrer d'*Arde el mar*, el Joaquín Puig d'*Invierno*, el José Carlos Cataño de *Muerte sin ahí*; entre els francesos: Mallarmé, Saint-John Perse, l'André du Bouchet de *Dans la chaleur vacante* i *Ou le soleil*; dels gallecs: *Longa noite de pedra*, de Celso Emilio Ferreiro, *Entre água e fogo*, de Miguel Anxo Fernán-Vello. I dels catalans, què us diré? Començaré pels medievals: per damunt de tots, Ramon Llull i Roís de Corella, però també Bernat Desclot, Ausiàs Marc i Jordi de Sant Jordi; seguiré amb Verdaguer per quedar-me, al llindar del s. XX, amb dues joies de l'escola mallorquina: *Visions de Palestina*, de Costa i Llobera, i *Poemes bíblics*, de Joan Alcover; dels modernistes, opto per la ficció: *Solitud*, de Víctor Catàla, i *La vida i la mort d'en Jordi Fragonal*, de Pous i Pagès; dels noucentistes, el Carles Riba d'*Esbós de tres oratoris*, i, encara més, el traductor dels grecs antics, Marius Torres en conjunt, el Marià Manent retroactiu de *El vel de Maia*, així com -sobretot- l'animador cultural, com a director de *Revista de poesia* (1925-1927), i, més endavant, com a co-redactor (amb Foix, Garcés, Riba i Teixidor) de *Quaderns de poesia* (1935-1936), revistes totes dues mereixedores d'una lectura exhaustiva; avançant en ple s. XX, destacaré: *Paradisos oceànics*, d'Aurora Bertrana, *Valentina*, de Carles Soldevia, *Camins de França*, de Puig i Ferrater, *Terres de l'Ebre*, de S. Juan Arbó, les *Memòries* de Sagarra, *Tots els camins duen a Roma*, de Gaziel, *Notes disperses*, de Josep Pla, els indispensables assaigs de Joan Fuster, sense passar per alt els de Maurici Serrahima... per acabar, finalment, amb més poetes: Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Josep Palau i Fabre, Vicent Andrés Estellés (cantat, a més, i recitat magistralment per Ovidi Montllor), Marià Villangómez, el tendre i alhora abrupte Miquel Àngel Riera de *Tots el poemes*, el Guillem Viladot d'*Amor físic*, el Joan Teixidor d'*El Príncep*, i, d'aquells mateixos dies, el Carles Camps i Mundó de *L'Absent* (Empúries, 1989). I afegir-hi encara una guinda com a contrapunt narratiu: *La pell de l'home*, de Josep M. Madern (El Pont de Pedra, 1987).

